

УПОВНОВАЖЕНИЙ
Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33 E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

Міністерство юстиції України

**Офіс Генерального прокурора
(до відома)**

**Державна служба України
з надзвичайних ситуацій
(в частині дотримання вимог
Правил пожежної безпеки
в Україні)**

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

*(згідно з частиною 3 статті 15 Закону України «Про Уповноваженого
Верховної Ради України з прав людини»)*

Статтею 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я є найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини і громадянина закріплено у розділі II Конституції України та, відповідно до статті 22 Основного Закону України, не є вичерпними, гарантуються і не можуть бути скасовані.

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, метою якого є:

захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;

додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина у відносинах, що виникають між юридичними особами публічного та приватного права, а також фізичними особами, які перебувають на території України, у випадках, передбачених окремим законом;

запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню;

сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність до Конституції України, міжнародних стандартів у цій сфері.

Мною, у зв'язку із здійсненням на підставі статей 13 та 19¹ Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захисту прав кожного на території України, виконанням функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання виявлено грубі порушення прав людини на захист від катувань у діяльності державної установи «Вознесенська виправна колонія (№ 72)» (далі – ВК, виправна колонія, установа), у якій на час відвідування групою НПМ 16 липня 2024 року утримувалось 426 засуджених.

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню.

У статті 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань.

Згідно з положеннями частини 3 статті 50 Кримінального кодексу України покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність.

Частиною 1 статті 8 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК) серед основних прав засуджених визначено право на гуманне ставлення до них та на повагу їх людської гідності, засуджені не повинні підлягати жорстокому, нелюдському або такому, що принижує їх гідність, поводженню.

Під час здійснення відвідування групою НПМ установи виявлено факти дискримінації та стигматизації засуджених.

Незважаючи на те, що Європейський комітет з питань запобігання катувань чи нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання (далі – Європейський комітет) у доповіді за результатами проведеного візиту в Україну з 16 по 27 жовтня 2023 року [СРТ/Inf (2024) 20] наполягав на необхідності боротьби із негативним впливом неформальної тюремної ієрархії, групою НПМ встановлено існуючу в установі практику дискримінації, сегрегації

та стигматизації засуджених, які відносяться до особливо вразливої категорії і засуджених, які залучаються для виконання робіт з господарського обслуговування виправної колонії.

Під час проведення конфіденційного спілкування із такими засудженими представникам групи НПМ повідомили, що вони вимушені постійно перебувати в ізоляції від загалу засуджених, у їдальні харчуються за окремим столом та зазнають постійних утисків та насмішок з боку інших засуджених.

Окрім цього, встановлено, що новоприбулі засуджені, які віднесені до особливо вразливої категорії, через неформальну заборону перебувати разом з іншими засудженими, проживають у палаті медичної частини ВК, яка не відповідає людським умовам перебування (наявний неприємний запах, значна захарашеність особистими речами, підлога і матраци брудні та вологі).

Відповідно до статті 95 КВК, новоприбулі засуджені мають поміщатися до приміщень дільниці карантину, діагностики і розподілу (далі – КДіР), де протягом чотирнадцяти діб проходять повне медичне обстеження для виявлення інфекційних, соматичних і психічних захворювань, а також проходять первинне психолого-педагогічне та інше вивчення.

Також, від засуджених, які залучаються для виконання робіт з господарського обслуговування, надходили скарги на фізичне насильство та залякування з боку інших засуджених.

Зокрема групі НПМ повідомили, що до засудженого, який виконував обов'язки днювального, під час прибирання приміщень дільниці КДіР застосували фізичну силу інші засуджені, які відносять себе до категорії привілейованих, через заборону знаходиться разом в одному приміщенні.

Європейський комітет у своїх попередніх доповідях наголошував, що персонал та адміністрація пенітенціарних установ зобов'язані захищати фізичну та психологічну недоторканність усіх засуджених, у тому числі від нападів з боку інших засуджених. Пенітенціарний персонал повинен вживати рішучих заходів для запобігання залякування та насильства між засудженими і негайно втручатися, якщо такі дії відбуваються.

Вищезазначені факти можна розцінювати як катування, а саме спричинення морального страждання, що ґрунтується на дискримінації будь-якого виду за мовчазної згоди посадових осіб установи відповідно до статті 1 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Окрім цього, аналогічні порушення стали приводом подання заяв до Європейського суду з прав людини. У справі «С.П. та інші проти Росії» (Case of S.P. and others v. Russia) (заяви № 36463/11 та 10 інших від 02.08.2023), йдеться про стигматизацію, сегрегацію засуджених, у тому числі щодо тримання їх в окремих житлових приміщеннях з неналежними умовами утримування в місцях несвободи, їх харчування за окремим столом, утиски та побиття з боку інших засуджених.

За цих підстав Європейський суд з прав людини постановив, що мало місце порушення вимог статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та призначено виплати значних сум коштів в якості моральної компенсації.

Під час відвідування приміщень дільниці КДіР групою НПМ встановлено, що у зазначеній дільниці постійно проживає засуджений, який призначений на посаду днювального, та слідкує за дотриманням режимних вимог та підтриманням належного санітарного стану.

Зазначене є порушенням вимог нормативно-правових актів, адже відповідно до статті 94 КВК та пункту 2 розділу I Положення про дільницю карантину, діагностики і розподілу засуджених, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 04.11.2013 № 2300/5, новоприбулі засуджені розміщуються у дільниці КДіР з метою унеможливлення безконтрольного спілкування з іншими засудженими.

Також, Європейський комітет постійно наголошує у своїх доповідях на необхідність відмови від практики використання засуджених як днювальних. Відповідальність за порядок та безпеку повинні брати на себе лише співробітники установи.

Частиною 1 статті 115 КВК передбачено, що норма жилої площі на одного засудженого не може бути меншою 4 м².

Однак під час відвідування встановлено, що в окремих житлових приміщеннях відділень соціально-психологічної служби (далі – СПС) установи зазначені вище вимоги не дотримуються.

Так, на момент відвідування у житловому приміщенні № 9 відділення СПС № 5, де проживало 6 осіб, площа приміщення складає 21,7 м², тобто, фактична площа на одного засудженого складала 3,6 м², у житловому приміщенні № 8, де проживало 9 осіб, площа приміщення складала 21,6 м², тобто, фактична площа на одного засудженого складала лише 2,4 м².

Також, на момент відвідування дільниці КДіР у житловому приміщенні, передбачене для новоприбулих засуджених, розміщено 4 ліжка. Замірюванням встановлено, що площа даного приміщення складала 9,3 м² тобто фактична площа на одного засудженого 2,3 м².

Довідково: замірювання площі у житлових приміщеннях здійснювалося з використанням сертифікованого далекоміру «Bosch PLR 25».

У пункті 13 Сьомої Загальної доповіді [СРТ/Inf (97) 10] зазначено, що проблема із переповненими камерними приміщеннями призводить до негігієнічних умов, постійної відсутності приватності, перезавантаження медичних служб та інфраструктури установи і тому потребує виправлення.

Окрім цього, вказане вище порушення вже було приводом до подання заяви проти України до Європейського суду з прав людини.

Так, у справах «Яковенко проти України» (Yakovenko v. Ukraine) (заява № 15825/06 від 26.04.2006) та «Кулік проти України» (Kulik v. Ukraine) (заява № 34515/04 від 04.09.2004), зазначено про неналежні умови утримання в місцях несвободи, а саме недостачу площі у житлових приміщеннях.

За цих підстав Європейський суд з прав людини постановив, що у зв'язку з неналежними матеріально-побутовими умовами порушено статтю 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та призначено виплати значних сум коштів в якості моральної компенсації.

З 2015 року до нормативно-правових актів, які регламентують діяльність виправних колоній, внесено зміни та виключено норму, яка передбачала фіксацію до стін ліжок у дисциплінарних приміщеннях на денний час.

Незважаючи на це, у дисциплінарних камерах (далі – ДІЗО/ПКТ) збереглися засоби для такої фіксації, що створює умови для можливих зловживань з боку працівників установи та виступає додатковим каральним елементом під час покарання, так як засуджені позбавлені можливості сидіти та лежати на ліжку протягом дня.

Використання системи відеоспостереження в установах Державної кримінально-виконавчої служби України здійснюється на підставі Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю у слідчих ізоляторах, виправних та виховних колоніях Державної кримінально-виконавчої служби України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 26.06.2018 № 2025/5 (далі – Порядок використання технічних засобів).

У порушення вимог пункту 8 розділу 5 зазначеного Порядку використання технічних засобів відеокамерами не у повному обсязі обладнано місця несення служби персоналом, а саме: територія виробничої зони установи та вхід, коридори, сходові клітини, службові, підсобні приміщення адміністративної будівлі установи тощо.

Відсутність обов'язкових камер відеоспостереження створює сприятливі умови для зловживань з боку персоналу установи та порушень прав засуджених осіб.

Також, у доповіді Європейського комітету до Уряду України за наслідками проведеного візиту до України 4 – 13 серпня 2020 року [СРТ/Inf (2020) 40] зазначено, що застосування відеозаписів за допомогою стаціонарних та портативних приладів є потенційною важливою гарантією проти жорстокого поводження, а також корисним заходом безпеки.

Згідно статті 119 КВК праця осіб, засуджених до позбавлення волі, оплачується відповідно до її кількості і якості. Окрім цього у пункті 6.1. Інструкції про умови праці та заробітну плату засуджених до обмеження волі або позбавлення волі, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 07.03.2013 № 396/5 (далі – Інструкція про працю), зазначено, що заробітна плата, нарахована засудженим, за умови виконання ними норми виробітку або тривалості робочого часу, не може бути менше законодавчо встановленого мінімального розміру заробітної плати.

При вивченні групою НПМ відомостей про отримання заробітної плати засудженим за червень 2024 року встановлено, що заробіток засуджених, які працюють у майстернях та залучаються для виконання робіт з господарського обслуговування, становить лише близько 400 грн без вирахування податків та комунальних послуг, що менше за мінімальну заробітну плату по країні, яка станом на квітень 2024 року складала 8000 грн.

Під час проведення відвідувань приміщень їдальні та пекарні встановлено, що адміністрація установи використовує працю засуджених на посадах працівників відділення господарського обслуговування без її оплати.

Відповідно до пункту 3.1 Інструкції про працю, праця здійснюється на добровільній основі на підставі договору цивільно-правового характеру або трудового договору, який укладається між засудженим та фізичною особою - підприємцем або юридичною особою, для яких засудженими здійснюється виконання робіт чи надання послуг.

Під час спілкування із персоналом установи та згідно відомостей про отримання заробітної плати засудженими лише 4 працівники отримують заробітну плату та з ними укладені трудові та цивільно-правові договори. Решта 6 засуджених працює у їдальні та пекарні установи без оплати праці як такі, що залучені до виконання робіт з благоустрою ВК відповідно до пункту 5 статті 118 КВК. Робочий день таких працівників в годинному вимірі не відрізняється від тих працівників, які за свою роботу отримують заробітну плату.

Отже, період працевлаштування засуджених, які використовуються без оплати праці, не вноситься до стажу їхньої роботи та, відповідно до статті 12 Закону України «Про пенсійне забезпечення», позбавляє права таких осіб на пенсійне забезпечення за досягнення пенсійного віку.

Потребує додаткового нормативного врегулювання питання формування фонду заробітної плати на утримання засуджених з господарського обслуговування у ВК. Наразі джерелом виплати заробітної плати засудженим, залишеним в установі для виконання робіт з господарського обслуговування, слугують кошти спеціального фонду, тобто доходи, отримані від працевикористання засуджених, та кошти з утримання із заробітку засуджених за комунально-побутові послуги. Враховуючи, що зароблених установою коштів не вистачає для виплати заробітної плати засудженим, які виконують роботу з господарського обслуговування повним обсягом, керівництво установи залучає засуджених до виконання таких робіт без оплати праці.

У цивільно-правових договорах, які укладені між засудженим та фізичною особою-підприємцем або юридичною особою, відсутній розділ про права та обов'язки сторін договору, чим порушується пункт 3.1 Інструкції про працю.

В установі встановлено факти трудової експлуатації засуджених. У ході відвідування групою НПМ встановлено, що засуджені працюють більше 40 годин на тиждень, що є порушенням статті 52 Кодексу законів про працю України, статті 119 КВК та пункту 5.1 Інструкції про працю.

У розділі V пункту 5.1.1 Інструкції про працю зазначено, якщо за характером виробництва та умовами роботи, а також виходячи з особливостей функціонування установ виконання покарань, запровадження п'ятиденного робочого тижня є недоцільним, за рішеннями начальників установ виконання покарань, погодженими з міжрегіональними територіальними органами Міністерства юстиції з питань виконання кримінальних покарань, встановлюється шестиденний робочий тиждень з одним вихідним днем. При шестиденному робочому тижні тривалість щоденної роботи не може перевищувати 7 годин при тижневій нормі 40 годин.

Так, згідно інформації внесеної до Журналу погодинних перевірок наявності засуджених на робочих місцях адміністрацією установи «Пекарні» встановлено, що робочий тиждень двох засуджених (Т. та А.), які працюють пекарями, за період із 08.07.2024 по 14.07.2024 складається більше 60 годин з одним вихідним днем.

Окрім цього, під час відвідування групою НПМ встановлено, що заробіток засудженого Т. за 2 місяці (травень – червень 2024 року) без вирахування податків та комунальних послуг складає лише 800 грн, а інший засуджений А. не отримує заробітну плату та офіційно не працевлаштований, через відсутність цивільно-правового чи трудового договору.

Таким чином, члени групи НПМ дійшли висновку, що вищезазначені факти можна класифікувати як «трудове рабство».

У порушення вимог пункту 7 глави 3 розділу II Порядку організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі, затвердженого наказом Міністерства юстиції України, Міністерства охорони здоров'я України від 15.08.2014 № 1348/5/572, та статті 21 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб», до роботи на об'єктах харчування та лазні залучаються 5 працівників із числа засуджених, які не пройшли обов'язкові попередні та профілактичні медичні огляди і 12 працівників, які не мають Особистої медичної книжки, затвердженої наказом Міністерства охорони здоров'я України від 21.02.2013 № 150, що може призвести до розповсюдження інфекційних та інших захворювань на території установи.

У відповідності до вимог пункту 1 розділу XII Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 28.08.2018 № 2823/5 (далі – ПВР УВП), молодші інспектори чергової зміни, які приймають передачі, повинні мати в санітарних книжках відмітку про проходження медичного огляду, однак, у двох працівників, які на час відвідування здійснювали прийом передач, санітарні книжки відсутні.

Групою НПМ під час огляду приміщення їдальні встановлено, що добові проби зберігалися на столі та з порушенням вимог температурного режиму.

Відповідно до пункту 17 розділу V Положення про організацію продовольчого забезпечення у Державній кримінально-виконавчій службі України на мирний час, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 15.06.2021 № 2160/5 (далі – Положення про організацію продовольчого

забезпечення), добові проби зберігаються в холодильнику їдальні при температурі від плюс 4 до плюс 8 °С. Проби страв кожного прийому їжі зберігаються протягом доби до закінчення аналогічного прийому їжі наступного дня.

Згідно із пунктом 5 розділу IV Положення про організацію продовольчого забезпечення, складські приміщення забезпечуються холодильним обладнанням у достатній кількості для зберігання харчових продуктів, що швидко псуються.

Проте, під час відвідування приміщень їдальні групою НПМ встановлено наявність лише одного холодильного обладнання, у якому зберігається різні продукти харчування (риба та м'ясо).

Камерні приміщення ДІЗО/ПКТ не обладнані згідно вимог Норм забезпечення меблями, інвентарем і предметами господарчого призначення виправної колонії середнього рівня безпеки, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 27.07.2012 № 1118/5 (далі – Норми забезпечення), що порушує права засуджених на достатній життєвий рівень.

Так, у зазначених приміщеннях не обладнано перукарню, яка необхідна для дотримання особистої гігієни засуджених.

Під час вивчення стану приміщень ЛПК встановлено порушення вимог Положення про організацію лазне-прального обслуговування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 08.06.2012 № 849/5 (далі – Положення про ЛПК), що порушують права засуджених на гідні умови тримання. Так, у порушення вимог пункту 2.11 Положення про ЛПК, у приміщеннях лазні та пральні не працює примусова припливно-витяжна система вентиляції.

У пральні ЛПК установи наявна дезінфекційна камера для верхнього одягу та постільних речей (подушки, матраци, ковдри) перебуває у непрацюючому стані.

В установі не ведеться Журнал дезінфекції (дезінсекції) одягу та постільних речей в дезінфекційних камерах установи, що є порушенням вимог Додатку 8 Положення про ЛПК.

Залишення поза увагою необхідність вирішення зазначених вище питань призведе до погіршення якості лазне-пральних послуг, які надаються засудженим, та порушуватиме право цих осіб на достатній життєвий рівень.

Обладнання приміщень відділення СПС № 5 установи не відповідає вимогам Норм забезпечення. Так, у відділенні не обладнано сушарку, що викликає значну кількість нарікань з боку засуджених.

При проведенні конфіденційних бесід із засудженими групою НПМ встановлено, що відсутність сушарки призводить до того, що засуджені вимушені користуватися вологим одягом та білизною, яка не висихає на вулиці, особливо під час атмосферних опадів.

Окремі приміщення відділення СПС № 5 перебувають у незадовільному санітарно-гігієнічному стані та потребують проведення ремонтних робіт.

У приміщеннях ДІЗО/ПКТ відсутня кімната для прийому засуджених адміністрацією та медичним персоналом, внаслідок чого медичний огляд засуджених проводиться в коридорі, де встановлені камери відеоспостереження та у присутності співробітників установи.

Водночас, згідно пункту 8 розділу VII Порядку використання технічних засобів, забороняється використання відеокамер та портативних відеореєстраторів у приміщеннях (камерах), у яких проводяться медичні обстеження (огляди) засуджених.

Також, зазначений факт порушує вимоги статті 39¹ Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» щодо права осіб на таємницю про стан здоров'я.

У відповідності до вимог підпункту 2.12 пункту 2 розділу III Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417 (далі – Правила пожежної безпеки), двері електрощитових повинні утримуватися зачиненими. Однак, під час відвідування у приміщеннях пральні ЛПК та виробничому цеху № 1 встановлено, що засуджені мали вільний доступ та зберігали службові журнали в електрощитових.

Усупереч вимогам пункту 1.2. розділу V Правил пожежної безпеки адміністративні будівлі, гуртожитки для засуджених, інші будівлі та споруди установи не обладнані у повному обсязі системою автоматичної пожежної сигналізації. Зокрема, в ході спілкування з працівниками установи встановлено, що в установі системою протипожежного захисту не обладнано окремі будівлі виробничої зони, дільниці ресоціалізації та інші будівлі, розташовані на території житлової зони установи.

Порушення в установі вимог Правил пожежної безпеки може привести до ураження електричним струмом засуджених та працівників ВК, що становить загрозу для їх життя і здоров'я, а також може призвести до виникнення пожеж або задимлень в приміщеннях виправної колонії.

Відповідно до статті 55 Конституції України, кожен має право звертатися за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Згідно із наданою адміністрацією ВК довідкою про кількості звернень до органів влади та Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, встановлено, що у 2024 році відправлено лише 7 звернень від засуджених до державних органів, з яких на адресу Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини не відправлено жодного звернення.

Під час відвідування приміщень відділень соціально-психологічної служби, КДІР, камер ДІЗО/ПКТ, а також інших приміщень, де перебувають засуджені, зафіксовано відсутність наочної інформації із зазначенням номерів телефонів «гарячих ліній», поштових та електронних адрес Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та інших державних органів і міжнародних організацій (Міністерства юстиції України, Європейського суду з прав людини, Державного бюро розслідувань, Офісу Генерального прокурора, обласної

і окружної прокуратур, Департаменту з питань виконання кримінальних покарань, міжрегіонального управління, а також регіонального центру з надання безоплатної правничої допомоги), чим порушується пункт 6 розділу II ПВР УВП.

Також, у приміщеннях ДІЗО/ПКТ установи відсутні поштові скриньки, передбачені для відправлення листів засудженими, чим порушується вимоги пункту 1 розділу XIII ПВР УВП, у якому зазначено, що відправлення засудженими листів проводиться без обмеження їх кількості і тільки через адміністрацію установи виконання покарань (під час відвідування адміністрація ВК усунула недолік).

Зазначені порушення також суперечать вимогам правила 24.1 ЄПП, згідно з яким особам у пенітенціарних установах необхідно дозволяти максимально часто спілкуватися по телефону або в інші способи зі своїми рідинами, іншими особами та представниками зовнішніх організацій.

Таким чином, через відсутність наочної інформації та скриньок для листування засудженим створюються перешкоди щодо можливості подавати до державних органів та міжнародних організацій звернення про можливі порушення прав і свобод людини і громадянина з боку персоналу установи.

Згідно вимог статті 21 Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» документом, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України, є паспорт громадянина України.

Під час вивчення облікової інформації, яка надана адміністрацією установи, встановлено, що у виправній колонії у 192 осіб відсутні паспорти громадянина України, що становить 45,1% від загальної кількості засуджених.

Відповідно до змісту статті 24 Кодексу законів про працю України при укладенні трудового договору громадянин зобов'язаний подати паспорт або інший документ, що посвідчує особу.

Без паспорта особа не може бути працевлаштована на роботу під час відбування покарання і, таким чином, отримувати грошову винагороду.

Проте, під час конфіденційної бесіди засуджені, які працюють в установі, неодноразово повідомляли, що вони, через відсутність паспортів громадянина України, не оформлені офіційно на своїх посадах та не отримують грошову винагороду.

Також, відсутність у засудженого, а в подальшому – у звільненої особи, паспорта громадянина України призводить до виникнення ряду проблем, які перешкоджають як успішній ресоціалізації, так і вирішенню інших питань в процесі відбування покарання. У частині четвертій статті 153 КВК встановлено, що паспорт особі, яка звільняється від відбування покарання у виді арешту, обмеження або позбавлення волі, видається при звільненні. При відсутності паспорта в особовій справі засудженого адміністрація установи виконання покарань завчасно вживає заходів щодо його одержання.

Слід зауважити, що відсутність у багатьох засуджених паспортів вже фіксувалась групою НПМ при відвідуванні ВК 5 листопада 2019 року.

Отже, засуджені і звільнені, що не мають паспорту, позбавлені не тільки соціальних й медичних гарантій, а й штучно обмежуються в реалізації власних прав.

За результатами опрацювання спеціальної доповіді Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини «Про стан справ щодо недопущення в Україні катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання в 2023 році», Міністерством юстиції України, серед іншого, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини поінформовано про те, що приміщення в підпорядкованих установах забезпечені меблями, інвентарем і предметами господарчого призначення у відповідності до вимог Норм забезпечення. У той же час, як свідчить вищезазначене, ця інформація не відповідає дійсності.

Також, за результатами відвідування установи не знайшла свого підтвердження інформація Міністерства юстиції України про забезпечення належної організації лазне-прального обслуговування засуджених у відповідності до вимог Положення про організацію лазне-прального обслуговування.

Враховуючи вищевикладене, як свідчать зазначені у цьому поданні факти, відомості надіслані Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини листом Міністерства юстиції України від 15.05.2024 № 73478/5015-4-24/27, не відповідають дійсності, носять суто формальний характер, покликані створити ілюзію керованого стану справ та загального благополуччя в установах виконання покарань.

На підставі викладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, обумовлених діями або бездіяльністю персоналу установи, а також приймаючи до уваги те, що:

відповідно до підпункту 2⁷ пункту 3 Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 року № 228, Міністерство юстиції України забезпечує контроль за дотриманням прав людини і громадянина, вимог законодавства щодо виконання і відбування кримінальних покарань, реалізацією законних прав та інтересів засуджених та узятих під варту осіб,

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Розглянути подання та вжити заходів, спрямованих на усунення порушень, виявлених у державній установі «Вознесенська виправна колонія (№ 72)», зокрема:

1.1. Проаналізувати виявлені порушення у діяльності установи, розробити та реалізувати відповідний план заходів щодо їх усунення та недопущення у подальшому;

1.2. Вжити заходів щодо припинення практики допущення сегрегації, стигматизації та дискримінації засуджених;

1.3. Забезпечити додержання вимог пункту 2 розділу I Положення про дільницю карантину, діагностики і розподілу засуджених, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 04.11.2013 № 2300/5 щодо роздільного тримання новоприбулих засуджених;

1.4. Додатково опрацювати питання щодо приведення норм площі на одного засудженого і ув'язненого у відповідність до вимог національних та міжнародних нормативно-правових актів;

1.5. Вжити заходів щодо демонтажу замків фіксацій до стін ліжок в камерах ДІЗО/ПКТ;

1.6. Порядок обладнання та використання системи відеоспостереження в установі привести у відповідність до вимог Порядку використання технічних засобів;

1.7. Неухильно дотримуватися вимог трудового законодавства України щодо захисту трудових прав працівників із числа засуджених;

1.8. Забезпечити реалізацію права засуджених на оплачувану працю та додержання норм тривалості робочого часу згідно із законодавством про працю;

1.9. Забезпечити ведення у цивільно-правових договорах розділу щодо прав та обов'язків сторін договору;

1.10. Забезпечити проведення медичного обстеження та ведення медичної документації засудженим, які працюють на об'єктах харчування, ЛПК та під час приймання передач;

1.11. Забезпечити зберігання добових проб в холодильнику їдальні;

1.12. Вжити заходів, щодо дотримання роздільного тримання продуктів харчування у їдальні установи;

1.13. Вжити додаткових заходів щодо обладнання приміщень ДІЗО/ПКТ та СПС № 5 у відповідність до вимог Норм забезпечення та міжнародних стандартів;

1.14. Забезпечити функціонування примусової припливно-витяжної системи вентиляції у приміщеннях ЛПК установи;

1.15. Забезпечити функціонування дезінфекційної камери та ведення Журналу дезінфекції (дезінсекції) одягу та постільних речей;

1.17. Вжити додаткових заходів щодо усунення порушення вимог Правил пожежної безпеки;

1.18. Розмістити відсутню у приміщеннях виправної колонії наочну інформацію, яка передбачена пунктом 6 розділу II ПВР УВП, та забезпечити реалізацію засуджених подавати звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та інших державних органів і міжнародних організацій;

1.19. Вжити заходів щодо одержання паспортів засудженими;

1.20. Під час щоденних інструктажів чергової зміни увагу працівників установи звертати на гуманне ставлення до засуджених та ув'язнених;

1.21. Провести службове розслідування щодо виявлених випадків надання Уповноваженому недостовірної інформації Міністерством юстиції України за результатами опрацювання ним спеціальної доповіді Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини «Про стан справ щодо недопущення в Україні катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання в 2023 році».

2. У спосіб, передбачений чинним законодавством, вжити заходів щодо притягнення винних службових осіб до відповідальності.

Про результати розгляду подання та вжиті заходи у місячний строк повідомити мене.

Звертаю увагу, що відмова органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадових і службових осіб від співпраці, а також умисне приховування або надання неправдивих даних, будь-яке незаконне втручання в діяльності Уповноваженого з метою протидії передбачають відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: звіт за результатами відвідування державної установи «Вознесенська виправна колонія (№ 72)» на 21 арк. в 1 прим.

**Уповноважений Верховної Ради
України з прав людини**

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ